

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

**SAŽETAK PRESUDE
VOLODINA PROTIV RUSIJE
OD DANA 19. SRPNJA 2019. GODINE
ZAHTJEV BR. 41261/17**

ČINJENICE

Podnositeljica zahtjeva, ranije poznata kao Valerija Igorevna Volodina, 2018. godine promijenila je ime iz sigurnosnih razloga. Podnositeljica je 2014. započela vezu sa S. s kojim je živjela u Ulyanovsku. Kad se 2015. odselila od njega, S. je postao nasilan te je prijetio da će ju ubiti ako mu se ne vrati. Između siječnja 2016. i ožujka 2018. podnositeljica je sedam puta prijavila svog bivšeg partnera zbog ozbiljnog nasilja ili prijetnji nasiljem, upućivala hitne pozive policiji ili podnosila formalne kaznene prijave. Svaki put kada je otišla u policiju ili bolnicu, na podnositeljici su zabilježene ozljede uključujući modrice i ogrebotine. Jedan od napada, tijekom kojeg je S. podnositeljicu udario u lice i trbuh dok je bila trudna, rezultirao je pobačajem. Ostali incidenti uključivali su rezanje cijevi kočnica njezina automobila te krađu torbe s osobnim dokumentima i dva mobitela. Podnositeljica je nekoliko puta pokušala pobjeći i pronaći utočište u Moskvi. Iako S.-u nije dala novu adresu, on je pronašao njezin životopis objavljen na web stranicama za traženje posla i dogovorio lažni intervju nakon čega ju je protiv njezine volje odveo u Ulyanovsk. Drugom prilikom, u rujnu 2016., podnositeljica je pronašla GPS uređaj u podstavi svoje torbe. Potom ju je počeo uhoditi ispred njene kuće te ju je ponovno pokušao oteti povlačenjem iz taksija. Protiv S. nikada nije pokrenut kazneni postupak. Provedeno je nekoliko predistražnih radnji, a policija je obavila razgovor sa S. Međutim, odbili su pokrenuti kazneni postupak jer nije počinjeno kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti. S.-u je naloženo da nadoknadi uzrokovanu štetu i da podnositeljici vrati osobne stvari. Nakon što je podnositelj podijelio podnositeljicine fotografije na društvenim mrežama bez njezinog pristanka, policija je u ožujku 2018. započela kaznenu istragu zbog miješanja u privatni život podnositeljice. Taj postupak je omogućio podnositeljici zahtjeva da zatraži mjere državne zaštite, ali nije dobila službenu odluku o svom zahtjevu. Regionalna policija smatrala je da državna intervencija nije potrebna jer je nasilje nastalo zbog "negativnih osjećaja" između podnositeljice zahtjeva i S.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 3., 13. i 14. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je tvrdila da ruske vlasti nisu uspjele spriječiti, istražiti i procesuirati višestruka djela nasilja i uspostaviti pravni okvir za borbu protiv diskriminacije žena na temelju spola.

OCJENA ESLJP-a

Članak 3.

Nasilje koje je podnositeljica zahtjeva pretrpjela od svog bivšeg partnera doseglo je potrebnu razinu ozbiljnosti prema članku 3. Konvencije. Osjećaji straha, tjeskobe i nemoći koje je doživjela bili su dovoljno ozbiljni da predstavljaju nečovječno postupanje u smislu ove odredbe. ESLJP je stoga morao ispitati je li tužena država ispunila pozitivnu obvezu osiguranja zaštite podnositeljice zahtjeva od zlostavljanja.

a) Obveza uspostavljanja učinkovitog pravnog okvira

Rusija nije imala posebno zakonodavstvo za rješavanje nasilja u obitelji. Nasilje u obitelji nije bilo zasebno kazneno djelo prema Kaznenom zakonu niti je ono tim zakonom definirano kao teži oblik nekog drugog kaznenog djela. Nakon niza izmjena zakona, napad na članove obitelji smatran je kaznenim djelom samo ako je počinjen drugi put u roku od dvanaest mjeseci ili ako je prouzrokovao najmanje "lakše tjelesne ozljede". ESLJP je više puta u svojoj sudskoj praksi naglasio da se nasilje u obitelji može očitovati u više oblika, poput psihološkog ili ekonomskog zlostavljanja ili kontroliranja, od kojih neki ne rezultiraju fizičkim ozljedama.

Nadalje, prema ruskom zakonu kazneni progon za kazneno djelo "manjeg ugrožavanja zdravlja" i "ponovljene tjelesne ozljede" pokreće se privatnom tužbom oštećenika. Međutim, ESLJP je naveo da u kontekstu obiteljskog nasilja, mogućnost pokretanja postupka privatnom tužbom nije bila dovoljna. Naime, pokretanje postupka privatnom tužbom prekomjerno je opteretilo žrtvu obiteljskog nasilja, prebacujući na nju teret prikupljanja dokaza radi utvrđivanja krivnje zlostavljača, što je bilo osobito teško u slučajevima kada se zlostavljanje dogodilo u privatnom okruženju bez prisutnih svjedoka, a ponekad nije ostavilo opipljivih tragova. Taj zadatak nije bio lak čak ni za službene osobe, a pogotovo za žrtvu od koje se očekivalo da sama prikupi dokaze protiv svog zlostavljača s kojim živi pod istim krovom i o kojem je financijski ovisna. Štoviše, čak i ako bi suđenje završilo osudom počinitelja, žrtvi se nije mogla pružiti potrebna zaštita, poput zabrane prilaska ili naloga za zaštitu, jer takve mjere nisu postojale u ruskom zakonodavstvu.

Rusija nije postupila prema Preporuci Vijeća Europe Rec(2002)5, sukladno kojoj se u predmetima obiteljskog nasilja od država članica zahtijeva pokretanje kaznenog postupka po službenoj dužnosti i pružanje učinkovite zaštite žrtvama od prijetnji i moguće osvete tijekom takvih postupaka. Odbor za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW) Ujedinjenih naroda kontinuirano je kritizirao propust vlasti da osiguraju kazneni progon nasilja u obitelji po službenoj dužnosti.

Iz toga proizlazi da ruski zakonodavni okvir nije ispunio zahtjeve koji su svojstveni pozitivnoj obvezi uspostavljanja i učinkovite primjene sustava koji kažnjava sve oblike nasilja u obitelji i koji žrtvama pruža dostatne mjere zaštite.

b) Obveza sprječavanja poznatog rizika zlostavljanja

Rizik stvarne i neposredne prijetnje mora se procijeniti u posebnom kontekstu obiteljskog nasilja, uzimajući u obzir prije svega uzastopno ponavljanje takvog nasilja.

Podnositeljica zahtjeva je više puta prijavljivala nasilje svog bivšeg partnera te je dostavila medicinske dokaze koji potvrđuju njene navode. Dakle, nadležna tijela su znala ili su morala znati za nasilje kojem je podnositeljica bila izložena kao i za stvarni i neposredni rizik od ponavljanja tog nasilja. S obzirom na te okolnosti, vlasti su imale obvezu poduzeti sve razumne mjere za njenu zaštitu.

U velikoj većini zemalja članica Vijeća Europe, žrtve obiteljskog nasilja mogle su podnijeti zahtjev za neposredne mjere zaštite kojima je cilj bio spriječavanje ponavljanja nasilja u obitelji i zaštita žrtve od takvog nasilja, obično zahtijevajući od počinitelja da napusti zajedničko prebivalište i da se suzdrži od prilaženja i kontaktiranja žrtve. Rusija je ostala među nekoliko država članica čije nacionalno zakonodavstvo žrtvama nije omogućilo nijednu sličnu mjeru zaštite.

Ne može se reći da je tužena država istinski pokušala spriječiti ponavljanje nasilja nad podnositeljicom zahtjeva. Premda je ona više puta prijavila fizičke napade, otmicu i prijetnje, domaća tijela nisu poduzela odgovarajuće mjere po tom pitanju, nego su zaključila da se radi o privatnoj stvari između podnositeljice i njezinog bivšeg partnera te su odustala od pokretanja kaznenog postupka. Kazneni postupak prvi put je pokrenut više od dvije godine nakon prvog prijavljenog napada i to zbog miješanja u podnositeljičin privatni život. U tom postupku, podnositeljica je podnijela zahtjev za državne zaštite mjere, ali nije dobila formalnu odluku o svom zahtjevu. Regionalna policija smatrala je da je njezin zahtjev neosnovan jer se radilo samo o „lošem odnosu“ između nje i bivšeg partnera koji nije zahtijevao državnu intervenciju.

Odgovor ruskih vlasti na ponašanje podnositeljičinog bivšeg partnera bio je očigledno neodgovarajući. Nadležna tijela su ostala pasivna te omogućila podnositeljičinom bivšem partneru da nastavi s prijetnjama, uznemiravanjem i napadom bez ometanja i kažnjavanja.

c) Obveza provođenja učinkovite istrage navoda o zlostavljanju

ESLJP je istaknuo da je u predmetima nasilja u obitelji potrebna posebna pažnja u postupanju. Podnositeljica zahtjeva policiji je više puta prijavila ozbiljno nasilje i prijetnje koje je pretrpjela od svog bivšeg partnera. Svoje tvrdnje potkrijepila je dokazima, uključujući medicinska izvješća i izjave svjedoka. Njeni navodi predstavljali su tvrdnju o zlostavljanju čime je aktivirana pozitivna obveza države da provede istragu sukladno zahtjevima članka 3. Konvencije.

Odgovarajući na podnositeljičine pritužbe, ruska policija je provela niz predistražnih radnji koje su uvijek završile odbijanjem pokretanja kaznenog postupka na osnovu toga što nije počinjeno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti. Tijekom više od dvije godine ponavljanog uznemiravanja i zlostavljanja vlasti nikada nisu pokrenule kaznenu istragu protiv bivšeg partnera podnositeljice zahtjeva. Jedini kazneni postupak koji je pokrenut nije se odnosio na bilo kakva nasilna djela već na relativno manji prekršaj objavljivanja podnositeljičinih fotografija.

Kad su se suočile s vjerodostojnim navodima o zlostavljanju, vlasti su imale dužnost pokrenuti kazneni postupak. Samo predistražne radnje nisu ispunile zahtjev za učinkovitom istragom u smislu članka 3. Ta preliminarna faza kaznenog postupka je bila previše ograničenog opsega i

nije mogla dovesti do suđenja i kažnjavanja počinitelja. Odbijanje otvaranja kaznene istrage na temelju vjerodostojnih navoda o teškom zlostavljanju ukazuje na propust države da ispuní svoje postupovne obveze iz članka 3.

Čak i kada je podnositeljica imala vidljive tjelesne ozljede, medicinsko vještačenje je odgođeno, a policija je istraživanje ograničila na razgovor sa zlostavljačem nakon čega mu je samo naložila da vrati oduzete stvari i popravi eventualnu štetu. Nadalje, vlasti nisu razmotrile pokretanje kaznene istrage ni kada je podnositeljica prijavila teža kaznena djela koja se progone po službenoj dužnosti, poput otmice i fizičkog napada zbog kojeg je podnositeljica morala prekinuti trudnoću.

Slijedom navedenog, država nije ispunila svoju pozitivnu obvezu istrage navoda o zlostavljanju, stoga je ESLJP jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede članka 3. Konvencije.

Članak 14.

ESLJP je utvrdio da je nasilje u obitelji nesrazmjerno pogađalo žene u Rusiji. Taj nalaz temeljio je na dokazima koje je podnijela podnositeljica zahtjeva te na informacijama iz domaćih i međunarodnih izvora. Pokazalo se da prema policijskoj statistici žene čine većinu žrtava obiteljskog nasilja, da je nasilje nad ženama uglavnom nedovoljno prijavljeno i nedovoljno evidentirano te da nije bilo puno mogućnosti da se zlostavljači procesuiraju i osude zbog domaće kvalifikacije takvih kaznenih djela koja su se pokretala privatnom tužbom.

Budući da se pokazalo postojanje velikog strukturnog problema zbog neuravnoteženog položaja žena u Rusiji u pogledu obiteljskog nasilja, podnositeljica zahtjeva nije trebala dokazati da je i sama bila žrtva diskriminacije.

Ruske vlasti do danas nisu uspostavile mjere za suzbijanje diskriminatornog postupanja prema ženama i za njihovu zaštitu od nasilja u obitelji. Prema mišljenju ESLJP-a, propust usvajanja zakona o suzbijanju nasilja u obitelji i nepostojanje bilo kakvog oblika zaštitnih mjera poput zabrane prilaska, jasno pokazuju da ruske vlasti ne priznaju ozbiljnost i razmjer problema obiteljskog nasilja u Rusiji i njegovog diskriminatornog učinka na žene. Konkretno, ESLJP se složio s nedavnom ocjenom UN Odbora za uklanjanje diskriminacije žena da zakonske izmjene i dopune iz 2017. godine kojima se kriminaliziraju napadi na članove obitelji "idu u pogrešnom smjeru" i "vode nekažnjavanju počinitelja" nasilja u obitelji.

Tolerirajući klimu koja je pogodovala obiteljskom nasilju tijekom više godina, ruske vlasti nisu uspjele stvoriti uvjete za rodnu ravnopravnost koja bi omogućila ženama da žive bez straha od zlostavljanja ili napada na njihov fizički integritet i da imaju koristi od jednake zaštite zakona. Stoga je ESLJP jednoglasno utvrdio da je došlo do povrede članka 14. u vezi s člankom 3. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

20.000 eura na ime neimovinske štete

5.875,69 eura na ime troškova i izdataka